

*Atajonova Dildora Ro'zimboy qizi,
Nurmatova Mohichehra Suvonqul qizi*

*Toshkent davlat pedagogika universiteti
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 404-guruh talabalari*

MAKTABGACHA TA'LIM YOSHIDAGI BOLALAR TA'LIM-TARBIYASINING ZAMONAVIY TENDENSIYALARI

Annotatsiya: Mazkur maqollada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tashkil etiladigan pedagogik jarayonlarni olib borilishi bosqichlari namoyon qilingan.

Аннотация: В статье представлены этапы педагогического процесса, организуемого в дошкольных образовательных организациях.

Abstract: This article demonstrates the stages of pedagogical processes organized in preschool educational organizations.

Maktabgacha yoshdagi bolalarning ma'lumot olishiga davlat belgilaydigan me'yorlar va talablar sifati ularning jamiyat ijtimoiy- madaniy ehtiyojlariga mosligi, shuningdek, ularning bolani rivojlantirishning to'laqlonligi va yaxlitligini ta'minlash bilan birga maktabgacha ta'lim bolalikning o'z mohiyatini saqlashga yo'naltirilganligi bilan aniqlanadi.

Ta'lim jarayonining sifati uning mazmunining, shakl va usullarining sifati, uning ishtirokchilarining o'zaro hamjihatligi bilan ta'minlanadi.

Har qanday boshqa ilmiy ijtimoiy nazariya kabi maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim jarayoni sifati va samaradorligini takomillashtirish nazariyasi ham turli fanlar, avvalo falsafa fani tomonidan ishlab chiqilgan umumslubiy yondashuvlardan, qoidalardan, prinsiplardan kelib chiqadi.

Obyektivlik, o'zaro hamjihatlik, taraqqiyot prinsiplari maktabgacha ta'lim muassasalarida tashkil etiladigan pedagogik jarayon sifatini boshqarishning uslubiy asosi hisoblanadi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayoni sifati va samaradorligini takomillashtirishning pedagogik tizimini ishlab chiqishda psixologiya va pedagogika tomonidan ifodalangan qator g'oyalar va qoidalar prinsipial metodologik ahamiyatga egadir.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayoni sifati va samaradorligiga tatbiqan bu prinsip quyidagilarni taqozo qiladi:

- boshqarish obyektidagi miqdor va sifat o'zgarishlarini ko'rishga, bu o'zgarishlarning xarakterini (progressiv yoki regressiv) aniqlashga imkon beruvchi ta'lim sifatining tizimli monitoringini o'tkazish;
- boshqariladigan obyektning real sifatdan potensial sifatga o'tishining sabablarini va vositalarini aniqlash;
- boshqaruvni nafaqat boshqaruv jarayonining belgilangan doirada faoliyat ko'rsatishiga, balki uning rivojlanishiga ham yo'naltirish, buning natijasida u yangi sifat holatiga erishadi; rahbar tomonidan rivojlanish subyektiv tabiatga egaligining anglanishi va ta'lim jarayonining sifat holatiga erishishga qaratilgan jamoaning ijodiy o'zgartiruvchilik faoliyatini kengaytirish doirasida inson omilini faollashtirishga e'tiborni jalb etish .

Tadqiqot yo'nalishidagi mamlakatimizda va xorijiy davlatlarda olib borilgan ilmiy tadqiqot ishlari, tajribalar tahlili sifatga yo'naltirilgan maktabgacha ta'limning maqsadli funksiyalari quyidagilardan iborat ekanligini e'tirof etish imkonini berdi.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim jarayoni sifati va samaradorligini ta'minlashga yo'naltirilgan prinsiplarga quyidagilar kiradi:

-barcha asosiy yo'llar bo'yicha bolaning to'laqonli rivojlanishini ta'minlash prinsipi;

-bolaning yosh va shaxsiy salohiyatini ro'yobga chiqarish uchun maktabgacha ta'limning o'zini-o'zi qoplashi prinsipi;

-ta'lim jarayonini amaliy tashkil etish prinsipi, u yetakchi va o'ziga xos bolalar faoliyat turlarining o'zaro bogliqligiga, bola rivojlanishining amaliy asoslarini predmetli boyitishni taqozo qiluvchi zaruratga asoslanadi; maktabgacha ta'limning shaxsga qaratilganlik tavsifi;

-bola tomonidan ijtimoiy-madaniy tajribani ijodiy "o'zlashtirishni" ta'minlash prinsipi, u ijodiy faoliyatni shakllantirish vositalarini "ishga solishni" nazarda tutadi;

-ularni amalga oshirish maqsadlari va vositalarining birligi prinsipi.

Maktabgacha bolalikning o'z qiymatini saqlash nuqtai nazaridan ta'lim jarayonini tashkil etishga va amalga oshirishga qaratilgan sanab o'tilgan prinsiplarni biz sifatga yo'naltirilgan maktabgacha ta'limning qadriyat hosil qiluvchi me'yoriy asosi sifatida ko'rib chiqamiz.

Ta'lim jarayoni sifati uning mazmuni, shakl va usullarining sifati, uning ishtirokchilarining o'zaro hamjihatligi bilan ta'minlanadi. Resurs ta'minoti jarayonining sifati kadrlar, moliya-iqtisodiy, dasturiy-uslubiy, psixologik, sanitariya-gigiyenik va tibbiy sog'lomlashtirish, ijtimoiy-pedagogik resurslar va shart-sharoitlarning sifatidan tarkib topadi.

Natijalarning sifati bolalarning salomatligi holati, bolalarning shaxsiy yutuqlari, pedagoglarning shaxsiy kasbiy yutuqlari, maktabgacha ta'lim tashkilotining yutuqlari kabi elementlarni o'z ichiga oladi.

Rus olimi M.V.Lazarevaning integratsiyalashgan yondashuvi misolida maktabgacha ta'limning asosiy komponentlarining o'zaro aloqasi xususiyatlari ochib berilgan¹.

Integratsiyalashgan yondashuv - uning yaxlitlik darajasini oshirishga olib keluvchi, tarbiya va rivojlanishning u yoki bu maqsadlari va vazifalariga muvofiq tarzda pedagogik jarayonning ixtiyoriy komponentlaridagi o'zaro aloqadorlik va o'zaro munosabatlar g'oyalarini aks ettiradi.

Maktabgacha ta'limga integratsiyalashgan yondashuv quyidagilardan iborat:

-atrof-olam to'g'risidagi yaxlit tasavvurlarni shakllantirish asosida shaxsning rivojlanishi va tarbiyasining dolzarb maqsad va vazifalarini amalga oshirish;

-tarbiya va rivojlanishning nafaqat mazmunli, balki rasmiy maqsad va vazifalarini amalga oshirish;

-dasturning turli bo'limlari (turlararo integratsiya) va bo'limlari ichidagi (tur ichidagi integratsiya) tarkibiy qismlari mazmunining aloqadorligini kuchaytirish;

¹ *Лазарева М. В.* Интегрированное обучение детей в дошкольных образовательных учреждениях: Автореф дис... д-ра пед. наук. М., 2010.

-ta'lim va tarbiya jarayonining metod, usullarining o'zaro munosabati (metodik integratsiya);

-bolalar faoliyati turlarining sintezi;

-ta'limni tashkil etishning integratsiyalashgan shakllarini joriy etish: murakkab tuzilishga ega integratsiyalashgan mashg'ulotlar, mashg'ulotlar davomiyligi, mavzuga oid kunlar.

Tarbiyachi o'zini pedagog sifatida mustaqil ravishda shaxsiy qarashlarini shakllantirmaguniga qadar, kasbiy yo'li boshlana olmaydi va u ayniqsa samarali davom etmaydi. Shu sababli, integratsiyaga va pedagogik jarayonning yaxlitligiga yo'naltirilgan tizimli pedagogik ishni tashkil etish uchun shaxsiy kasbiy faoliyatning yaxlit va qadriyatli asoslarini ishlab chiqish zarur.

Adabiyotlar:

1. Artikbayeva, A. A. (2025). IJTIMOY HAMKORLIK ASOSIDA BO'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY KOMPENTENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH. Inter education & global study, (1), 301-306.
2. Artikbayeva, A. A. (2023). Development Of Professional Competencies Of Students Based On Social Cooperation During The Qualification Practice. Академические исследования в современной науке, 2(4), 68-70.
3. AA, A. (2023). Development of Professional Competencies of Students Based on Social Cooperation.
4. Artikbayeva, A. A. (2023). BO'LAJAK TARBIYACHILARNING KASBIY KOMPENTENSIYALARNI RIVOJLANTIRISHDA IJTIMOY HAMKORLIKNING AHAMIYATI. Лучшие интеллектуальные исследования, 10(1), 186-190.
5. Abramna, A. A. (2024). THE BIBLE'S VIEWPOINT OF THE BIBLE'S VIEWPOINT OF THE BIBLE'S VIEWPOINT. PEDAGOGIKA, PSIXOLOGIYA VA IJTIMOY TADQIQOTLAR JOURNAL OF PEDAGOGY, PSYCHOLOGY AND SOCIAL RESEARCH, 3(5), 211-213.
6. Artikbayeva, A. (2025). BO 'LAJAK TARBIYACHILARNI KASBIY PEDAGOGIK FAOLIYATGA TAYYORLASH. MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI, 3(1).
7. Artikbayeva, A. A. (2023). Development of Professional Competencies of Students Based on Social Cooperation. Web of Synergy: International Interdisciplinary Research Journal, 3(2), 354-356.
8. Ravshanova, N. N., & Norqulova, L. S. Q. (2023). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI EKOLOGIK TARBIYALASHDA IJTIMOY ZARURIYAT SIFATIDA. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(11), 685-692.